

‘Bos zit natuurbeheerders te vaak in de weg’

De bescherming van bossen is te ver doorgesloten. Een bos is niet meer waard dan een vochtige heide of een blauwgrasland. Stel je wilt twee kleine vliegplaatsen van het heideblauwtje (Rode Lijst kwetsbaar) met elkaar verbinden. Dat kan door het bos dat ertussen ligt te verwijderen. Binnen het natuurterrein is er geen ruimte voor compensatie. De vergunningverlener is duidelijk: het plan kan niet doorgaan.

— Ria Dubbeldam (samenstelling)

Jakob Leidekker, hoofd bedrijfsvoering Het Nationale Park De Hoge Veluwe

‘De balans kan uitslaan naar bos of naar open terrein; als er maar een bewuste keuze wordt gemaakt’

‘Het is een leuke stelling. Het geeft typisch de enkelvoudige gedachte binnen de natuurbescherming weer. Bos en open terreinen worden vaak uit elkaar getrokken, terwijl ze landschapsecologisch een samenhangend geheel zijn. Ondertussen, en dat staat een beetje haaks op wat ik net zei, is het goed om bos ook als iets eigenstandigs te zien en er apart naar te kijken. Bos heeft zoveel meer functies dan een open landschap; het levert onder meer hout op. De stelling zou je daarom ook kunnen omdraaien: als we meer willen bouwen met hout waarin CO₂ is vastgelegd, staan open terreinen bossen in de weg om duurzame grondstoffen te leveren. Maar zo moeten we niet denken. We moeten goed kijken naar de planten- en diersoorten die hulp nodig hebben en integraal bekijken wat er in gebieden mis is, en wat we er willen en kunnen verbeteren. Leggen we alle overwegingen op de weegschaal, dan kan de balans uitslaan naar het bos of naar het open terrein. Het maakt niet uit, als er maar een bewuste keuze wordt gemaakt. Bos kan dan ook niet in de weg zitten. Slaat de balans uit naar het open terrein, dan zal het bos dat verdwijnt volgens de Wet natuurbescherming moeten worden gecompenseerd. Dat geldt net zo goed voor heide en stuifzand.

Laten we uiteenlopende belangen beter naast elkaar zetten en kijken hoe we op subtiele wijze het een kunnen doen zonder het ander na te laten. We kunnen belemmeringen zien, maar ook kansen. Wij denken het liefst in kansen.’

Bart de Haan, ecooloog bij Natuurmonumenten

‘De status aparte van bos in de Wet natuurbescherming staat biodiversiteitsbehoud echt in de weg’

‘Laat ik allereerst zeggen dat ik veel van bos hou. Zet mij in een oud elzenbroekbos bijvoorbeeld, en ik ben helemaal gelukkig. Ook ondersteun ik van harte het streven naar 10 procent meer bos in Nederland. En ook ben ik blij dat bos beschermd is. Maar op dat laatste punt zijn we te ver doorgesloten. De status aparte die bos nu heeft in de Wet natuurbescherming staat biodiversiteitsbehoud echt in de weg. Twee derde van het Natuurnetwerk Nederland is bos. Een derde is dus open natuur. Juist met die open natuur gaat het zo slecht. Lees het *Living Planet Report* erop na, of kijk eens naar de zeer ongunstige staat van instandhouding van bijna alle open Natura 2000-habitattypen, zoals blauwgrasland, vochtige- en droge heide. En, voor mij dichterbij, ook in *De staat van de natuur in Overijssel*, dat onlangs voor de tweede keer verscheen, gaan de alarmbellen af: ‘De resterende heidegebieden zijn te klein en liggen te geïsoleerd. Dit is een belangrijk knelpunt voor met name de fauna.’ Al voor ik in Overijssel begon, waren er plannen om kleine heideterreinen weer met elkaar te verbinden. Maar met de Wet natuurbescherming in de hand stak de provinciale afdeling vergunningverlening daar meermaals een stokje voor. We moesten er andere open natuur voor opofferen. In mijn korte bestaan als ecooloog heb ik al populaties gentiaanblauwtjes, kommavinders, heideblauwtjes en levendbarende hagedissen uit onze terreinen zien verdwijnen. Ik zou dan ook graag af willen van de herplantplicht binnen het Natuurnetwerk Nederland (NNN). Laten we tenminste in het NNN vol inzetten op het behoud van de biodiversiteit.’

Ute Sass-Klaassen, lector Duurzaam Bosbeheer, Hogeschool van Hall Larenstein

‘We moeten meer in landschappen en met meer blik op toekomstige uitdagingen denken en minder in projecten’

‘Het lijkt mij geen goede strategie om bos en andere ecosystemen tegen elkaar uit te spelen. Elk ecosysteem heeft een eigen waarde. Het uitgangspunt moet zijn dat bescherming van bepaalde ecosystemen pas zinvol is als de betreffende gebieden groot genoeg zijn om ecologisch goed te kunnen functioneren. Daarvoor is bescherming, goed beheer en verbinding van bestaande gebieden belangrijk. Als daarvoor bos moet wijken, dan moet dat maar, want in dit land is ruimte schaars. Er moeten keuzes worden gemaakt. Echter, wij hebben ook een opgave in Nederland om nieuw bos aan te leggen. Dat schiet natuurlijk niet op als bos op te veel plekken zou moeten wijken en er tegelijk geen ruimte voor nieuw bos te vinden is. Daarbij komt dat een nieuw bos pas op langere termijn de functies en ecosystemendiensten van een oud bos kan vervullen. En die ecosystemendiensten hebben wij meer dan ooit nodig: waterberging, koolstofopslag, levering van hernieuwbare grondstoffen om maar een paar te noemen. Ik zou wensen dat er meer in landschappen en met meer blik op toekomstige uitdagingen gedacht wordt en minder in projecten. Wat mij betreft moet er niet alleen meer ruimte voor bos komen, maar zeker ook voor andere, met name natte ecosystemen. Dit zou niet ten koste van elkaar moeten gaan, maar op geschikte plekken langs rivieren en beken of op voormalige landbouwgronden gerealiseerd kunnen worden.’

Rutger Diertens, ecooloog bij Bosgroep Noord-Oost Nederland

‘Voor projecten buiten Natura 2000 moeten we de compensatieplicht aan de voorkant beter regelen’

‘Bos is voor mij niet ondergeschikt aan andere natuur. Bossen zijn net als heide en blauwgrasland belangrijke biotopen voor bepaalde soorten, en vervullen daarnaast ook belangrijke maatschappelijke functies. Dat bossen goed worden beschermd in Nederland lijkt me dan ook meer dan terecht, ook gezien het afgenomen bosareaal, dat gelukkig wel steeds diverser wordt. Dat de wetgeving over boscompensatie andere natuurdoelen in de weg kan zitten, heb ik zelf ook ervaren. Zo ben ik betrokken geweest bij een project waarbij heideterreinen door boskap verbonden zouden worden om de reptielenpopulaties te versterken. Echter, door de compensatieplicht (er waren geen financiële middelen beschikbaar) heeft dit geen doorgang kunnen vinden. Dit heeft als gevolg dat de reptielenpopulaties daar geïsoleerd van elkaar blijven bestaan en de kans op lokaal uitsterven is vergroot. In deze tijd moeten we zorgvuldig met onze natuur en populaties omgaan. Door het gefragmenteerde landschap is het lastig voor populaties om andere gebieden te bereiken en moeten we ons inspannen om deelpopulaties binnen natuurgebieden te beschermen. Dit moet niet ten koste gaan van ons bosareaal. Ik pleit er dan ook voor om binnen projecten (buiten Natura 2000) waarbij boskap noodzakelijk is, de compensatieplicht aan de voorkant beter te regelen. Is er een regeling voor boscompensatie? Hoe en waar kan die dan plaatsvinden (ruimte is schaars in Nederland)? De ervaring leert mij dat op deze vragen vaak geen antwoord is bij lopende programma's, waardoor het versterken van populaties en herstellen van systemen niet plaatsvindt, wat grote gevolgen heeft voor de soortendiversiteit.’

Raymond Creemers, senior projectmanager bij RAVON

‘Voor herstel leefgebieden van reptielen is het soms noodzakelijk om bos te kappen’

‘Bos en bomen zijn voor heel veel mensen het toppunt van natuurbeleving. In de afgelopen eeuw is het areaal open, schrale natuur drastisch afgenomen, maar is er wel meer bos bij gekomen. Het kappen van bomen ten behoeve van de ontwikkeling van heide- of schraalland ligt vaak gevoelig, een goede communicatie over het hoe en waarom is cruciaal. Voor het herstel van leefgebieden van reptielen is het soms noodzakelijk om bos te kappen. De meeste reptielen in Nederland zijn aangewezen op open, vrijwel boomloos terrein zoals heide, hoogveen, duinen en schrale graslanden. Corridors en open terreinen in aaneengesloten boscomplexen bieden kansen als nieuw leefgebied en stapstenen voor reptielen en andere warmteminnende organismen. Met het open kappen van bossen worden plaatselijk belangrijke natuurwaarden uitgebreid en komen geïsoleerde populaties weer met elkaar in contact. Meer afwisseling tussen bos en heide verhoogt de biodiversiteit voor een gebied als geheel. Zo lang het gaat om bossen met een beperkte natuurwaarde (uiteemse soorten of eenvoudige naaldhoutplantages) kan de kap ervan kansen bieden voor ontwikkeling van andere waardevolle habitats. Waardevolle oude bossen dienen vanzelfsprekend gespaard te worden en dat geldt ook voor monotone naaldbossen met heel zeldzame soorten zoals specifieke paddenstoelen. Natuurbeheer is voortdurend keuzes maken, wat niet wil zeggen dat bossen niet samen kunnen gaan met andere waardevolle habitats. Het gaat in de planvorming zelden om het kappen van het gehele bos maar juist om maatregelen die niet meer 5 tot 10 procent van het bosareaal betreffen. Als die niet binnen het beheergebied zelf kunnen worden gecompenseerd mag daar, wat RAVON betreft, best wat creatiever mee worden omgegaan, bijvoorbeeld door elders in de regio compensatie te zoeken.’